

ישיבת בנ"ע "גבעת שמואל"

מידעון

בס"ד, שביעי של פסח תשפ"ה

דברי פתיחה

הרב שרגא פרוכטר, ראש הישיבה

להורים ולבנים היקרים

מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון. אנחנו עומדים ממש בתוך ימי הגאולה, וכל אחד מאיתנו צריך לבדוק מהם הגלויות שלו. לכל אדם ישנם תכונות או מעשים שהאדם היה מאוד רוצה להיפטר מהם. זה הזמן!! אנחנו צריכים לחשוב מהם הגורמים שמפריעים לנו בחיי היום-יום, וכיצד אנו יכולים להוריד, להסיר את המידות או ההרגלים המגונים הללו מאיתנו. ההרגלים הללו יכולים להיות בתחום הלימודים, או בחיי המשפחה או הצקות אישיות שהאדם היה שמח להסיר מעצמו. בימים האלו שהם ימי הגאולה. חשוב שנזכור שזו ההזדמנות הטובה בשנה לצאת לגאולה גם בתחומים האישיים, המשפחתיים ועוד.... כל מה שמעכב אותנו מלהתקדם.

שמחתי לקרא הודעות וואטצפ של הורים ותלמידים שדברי התורה לקראת ליל הסדר היו מועילים ועזרו לכם לקיומו של הסדר כהלכתו. שמחתי גם עם התודות למה ששלחתי השבוע בנושא החיפזון. הורים רבים השתמשו ברעיון בלימוד משותף עם הבנים. תודה רבה לכולם על הפירגונים, זה משמח וגורם לי לשבת כעת ולהכין דברים לשביעי של פסח.

בני
עקיבא
ראש חניך

ועתה פנינו לקראת שביעי של פסח. מצורף בזה כמה דברי תורה לשביעי של פסח. בהצלחה, ומועדים לשמחה לכם – בני אהובים, להוריתם ולמשפחה המורחבת.

2

הייחודיות של חג "שביעי של פסח

"שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֵּאת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לִיקָנוֹךְ אֶל־הָיָד לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:" (דברים ט"ו)

כולנו יודעים שבחג "שביעי של פסח" נקרא ים סוף ובני עברו בתוך הים. לא רק שעם ישראל עברו בים אלא המצרים רצו גם לחצות והים נסגר עליהם והם טבעו. באותו זמן עם ישראל אמרו את שירת הים.

אנו יודעים שרוב ימי הפסח אומרים רק חצי הלל, משום שאין ה' יתברך שמח על מפלתן של בריותיו ואפילו שהם רשעים. א"כ – נשאלת השאלה מדוע אמרו ישראל שירה כשהמצרים טבעו בים, הרי ה' לא אוהב את השירה בזמן שמעשי ידיו טובעים בים ???

עונה הנצי"ב מוואלוזין – שעד שלא טבעו המצרים בים עם ישראל לא השתחררו סופית בנפשם ולא היו בני חורין, אמנם ביציאת מצרים יצאנו לחירות גופנית, אך עיקר החירות אינה חירות הגוף, אלא חירות הנפש והנשמה. חירות, משמעותה החופש הפנימי של האדם, המאפשר לו לחיות על פי האמת העצמית שלו ולא עפ"י מה ש"מכתיבים" לו אחרים. כל זמן שהמצרים, משעבדיהם של ישראל היו קיימים בעולם ורדפו אחריהם – לא הרגישו בני כבני חורין. רק כשראו עם ישראל את המצרים מתים על הים ונאמר להם – "אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם", הרגישו את החירות. רק אז בקעה השירה ממעמקי הנשמה. רק עכשיו יצאו עם ישראל מבחינה נפשית – רוחנית. לפי"ז הים הוא השלב החשוב והמכריע ביציאת עם ישראל לחירות ממצרים. **השירה לפי הסבר זה לא היתה על מפלתם של המצרים אלא על שמחת החירות.**

שואל השפת אמת על הפסוק – וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אֶל־תִּירְאוּ הַתִּיצְבוּ וּרְאוּ אֶת־יְשׁוּעַת יְקֹנֶךָ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסָּפוּ לִרְאֹתָם עוֹד עַד־עוֹלָם (שמות י"ד)

"יעשה" – לשון עתיד, ו-"היום" – היא מילת הווה, א"כ מה הפשט בפסוק, לכאורה יש כאן סתירה ??? אלא – "שראו כל הישועות שיעשה ה' עם בני ישראל בכל הדורות", ו-"היום" – מוסב על הרישא של הפסוק. כלומר – התייצבו וראו היום את ישועת ה' אשר יעשה לכם..... וכך יעשה לכם גם לדורות.

שפת אמת ויקרא פסח – איתא ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים. דהנה בשירה זו נכלל כל מה שנעשה בישראל עד לעתיד. דכ' התייצבו וראו כו' ישועת ה' אשר יעשה לכם היום. יעשה לשון עתיד שראו כל הישועות שיעשה עם בני

ישראל בכל הדורות. והיום קאי ארישא. כלומר התיצבו וראו היום ישועת ה' אשר יעשה לכם כו'. ואיתא כל הנביאים לא נתנבאו רק לימות המשיח אבל לעתיד לבוא עין לא ראתה כו' יעשה למחכה לו. ועל הים ראו אשר יעשה גם לעתיד, מה שלא ראו נביאים. דכ' הכא יעשה וכ' התם יעשה. וכן איתא במכילתא התיצבו וראו ברוח הקודש ונבואה ע"ש:

וכך מופיע גם במכילתא דרבי ישמעאל בשלח - ד"א התיצבו וראו את ישועת ה' אמרו לו אימתי אמר להם למחר אמרו לו משה רבינו אין בנו כח לסבול התפלל משה באותה שעה והראה להם הקדוש ברוך הוא תורמיות תורמיות של מלאכי השרת עומדים עליהם (היום).

יוצא מכאן - שיום השביעי הוא תכלית יציאת מצרים ותכלית כל שבעת הימים. בתחילה היה צורך להשתחרר מהמצרים ומארץ מצרים, וזה קרה ביום היציאה ממצרים - ט"ו ניסן, ואז יצאו בני"י בחיפזון כדי לפרוש מטומאתם ולא לשקוע בתרבותם של המצרים, אך מטרת היציאה היתה להגיע ליום השביעי שהוא עיקר היציאה ולשחרר את רוח האומה ונשמתה.

לפי"ז ברור למה נאמר רק בשירת הים - "ויאמינו בה' ובמשה עבדו...אז ישיר", למה רק עכשיו ולא ביציאת מצרים ?? באותו זמן שראו את המצרים מתים, נפשם יצאה לחירות ואז הם זכו (בנחת) לאמונה שלימה מתוך נחת ובהירות ואז הם החלו להודות בשירה.

ומובן גם שאמרו - "זה אלי ואנוהו" - התנאה לפניו במצוות : עשה לפניו סוכה נאה, לולב נאה, שופר נאה, ציצית נאה.....כשהם היו פנויים ריגשית, ואמונתם כעת התחזקה, הם יכולים לקבל ע"ע את קיום המצוות בשמחה, ולא רק קיום מצוות, אלא לעשות אותם בהידור.

מה בין ראשון לפסח לשביעי של פסח - עוד לפי פירוש החסידות בתורה נוספת

חג המצות מוקף בשני ימים טובים, אחד בפתחו ואחד בסופו. שני ימים טובים אלו מציינים את שני מוקדי החג, כנגד שני אירועים היסטוריים גדולים בתולדות האומה: יציאת מצרים מחד וקריעת ים סוף בשביעי של פסח מאידך.

רבים שואלים, היכן הפסגה - ביום הראשון או ביום האחרון? האם אנו מטפסים ועולים במהלך ימי החג מהיום הראשון ליום האחרון, או להפך - יורדים אט-אט מהשיא של היום הראשון (ליל שימורים) ליום השביעי ??? גדולי החסידות השיבו שהכיוון של ימי החג הוא כיוון של עלייה - **ממדרגת עבדים למדרגת בנים**, מ"עבדי ה'" ל"בנים לה". עבדים ובנים הם

שני הכינויים שבהם נקרא עם ישראל, כפי שאנו אומרים בתפילת "היום הרת עולם": "אם כבנים, אם כעבדים". מתיזכו ישראל לשני תארים אלו?? מתי הפכנו לעבדיה', ומתילבנים לה'?? נתחיל בתואר "עבד ה'". לעבדי ה' הפכנו ביציאת מצרים. כאשר ה' גאל אותנו מעבדות מצרים, הוא קנה אותנו, כפי שנאמר "הלוא הוא אביך קנך" (דברים לב). ופירשו רש"י

ורשב"ם, "קנך" מלשון קנין. והוסיף הרשב"ם: "קנה אותך - שפדאך מביית עבדים". וכן נאמר בפרשת בהר (ויקרא כה נה): "כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים."

רמז לדבר במסכת מגילה (דף יד א) בדיון על אמירת הלל. באחד מהסבריה מבארת הגמרא שאין אומרים הלל בפורים מפני שנאמר בהלל "**הללו עבדי ה'**", ומדייקים חז"ל "הללו עבדי ה'", ולא עבדי פרעה... ואכתי עבדי אחשוורוש אנן". רק מי שהוא עבד לה' זכאי להלל את ה', אבל עבדי פרעה או עבדי אחשוורוש אינם יכולים להלל את ה'. על כן, בפסח אנו אומרים הלל ולא בפורים מפני שגם לאחר נס ההצלה נותרנו עבדי אחשוורוש. למדנו מכאן - שכאשר בני ישראל הם עבדים לאומות העולם, הם אינם זכאים לתואר "עבדי ה'". כך היה גם בזמן שעבוד מצרים. אבל לאחר שעם ישראל השתחרר מעבדות מצרים הוא זכה למדרגת עבדי ה'.

ומתי הפכנו לבנים לה'?? בשביעי של פסח. בקריעת ים סוף התקדמנו ועלינו למדרגת "בנים", כפי שנרמז בתפילה: "המעביר בניו בין גזרי ים סוף... וראו בניו גבורתו, שבחו והודו לשמו".

מה הקשר בין נס קריעת ים סוף לתואר "בנים אתם לה'?? גדולי החסידות ענו, שלשם הצלת ישראל היה נס קריעת ים סוף יותר לחלוטין. ה' יכול היה להציל את ישראל מיד המצרים הרודפים אחריהם על ידי עצירתם או עיכובם בדרך. אם נס קריעת הים לא היה חיוני להצלת ישראל, לשם מה הוא בא ?? התשובה היא שהנס בא לבטא את אהבת ה' לעם ישראל, אהבת האב לבניו.

במדרש נאמר, שעד קריעת ים סוף לא היה איש בעולם שאמר שירה, עד שעמדו משה, מרים ובני ישראל, ואמרו את שירת הים. המדרש מונה את כל הנסים שאירעו לאבותינו, החל מהצלת אברהם אבינו מכבשן האש והלאה, ומציין שאבותינו לא

אמרו שירה עד שאמרו ישראל שירה על שפת הים. **מבאר האדמו"ר מסוכוטשוב** שכל הנסים הקודמים לא עוררו לשירה כיוון שהיו חיוניים להצלחת היחיד או הקבוצה, או למטרה חשובה אחרת. מיוחד הוא נס קריעת ים סוף שהוא כל כולו ביטוי לאהבת ה' את עם ישראל ("נאות דשא"). לכן, התעורר בבני ישראל הרצון לשיר שירה של אהבה לקב"ה ובכך נכנסנו לבחינת "בנים".

כאמור, ביציאת מצרים נכנסנו למדרגת עבדים ועלינו למדרגת בנים בקריעת ים סוף. אינה דומה עמידתנו לפני ה' במדרגת עבד לעמידתנו לפניו במדרגת בן. עבד חייב למלא את כל המשימות שהוטלו עליו מכוח חובה משפטית. הוא קניינו של אדונו, וחיוו אינם ברשותו. אפילו רצונו משועבד לאדונו. לעומת זאת, **הבן** מקיים את רצון הוריו מתוך חיבה והרגשת קשר פנימי. אנו רואים שבקריעת ים סוף אנו נחשבים בנים כפי שאומרים מידי ערב בתפילת ערבית – "מלכותך ראו **בניך** בוקע ים לפני משה...".

הבדל נוסף: הקשר בין הבנים להורים הוא קשר נצחי שאיננו תלוי בהתנהגות הבנים. זהו טיב הקשר בין ישראל לאביהם שבשמים, כפי שקבעו חז"ל שישראל שחטא ישראל הוא, וכשיטת רבי מאיר (קידושין דף לו) אשר הכריע שגם בשעה שישראל אינם נוהגים מנהג בנים לא פקע מהם שם בנים – "בין כך ובין כך איקרו בנים". (בין שהם רשעים ובין צדיקים, בכל מקרה קרויים בנים).

השיא בעבודת ה' הוא מדרגת בנים, על כן ימי הפסח הם ימים של התקדמות ועלייה – מעבודת עבד ביציאת מצרים לעבודת בנים בקריעת ים סוף, מעבודת ה' המבוססת על קבלת עול לעבודת ה' המבוססת על הזדהות ושייכות. אשרי מי שהגיע למדרגת "בנים", שעבודתו נובעת מאהבה גדולה והרגשת קשר ושייכות לה'.

ממבנה חג הפסח, אנו למדים שיש מסלול ברור ומוגדר כיצד לטפס לפסגה. המסלול מתחיל ב"הללו **עבדי** ה'" ו- "כי לי בני ישראל **עבדים**", ומסתיים ב"בנים אתם לה' אלוהיכם". הדרך מתחילה בקבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות, כפשוטו, בלי התחכמות ובלי קיצוצים, מתוך דקדוק בכל מצוה ומצוה גם כאשר חסרה הרגשה של הזדהות פנימית מלאה ותחושת התעלות. **זוהי בחינת עבד**. מי שעבר בהצלחה את השלב הראשון רשאי וזכאי להתקדם הלאה לבחינת "בנים", ולדרוש להרגיש את הנעימות של "בנים אתם לה' אלוהיכם".

תוכנית יום השואה והגבורה בישיבה.

ביום חמישי כ"ו ניסן תתקיים תוכנית מיוחדת ליום השואה

לכיתות ז'-ח' ולכיתות ט'-י"ב.

יום הזיכרון לשואה והגבורה – יום חמישי, כ"ו ניסן

כיתות ז'-ח' – שיחה מפי ניצול שואה, ביום רביעי כ"ה ניסן 23/4 בשעה 10.30

באודיטוריום

כיתות ט'-י"ב – יום חמישי, כ"ו ניסן 24/4 שיחה מפי הרב צבי לאו שליט"א בשעה 9.45

בבית המדרש הגדול.

טקסים – עם בני י"ב שחזרו מהמסע בפולין.

ז'-ח' – באודיטוריום בשעה 9.00.

ט'-י"ב – לאחר שיחתו של הרב לאו באודיטוריום.

עוברים שבמעי אימן אמרו שירה

6

חז"ל בתוספתא, בגמרא ובמדרשים, טרחו לציין שתינוקות בני יומן, ואפילו עוברים במעי אימן, היו שותפים לאמירת שירת הים. וזו לשון הגמרא: **"תנו רבנן, דרש רבי יוסי הגלילי: בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרו שירה? עולל מוטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו, כיון שראו את השכינה, עולל הגביה צוארו ותינוק שמת דד מפין, ואמרו 'זה אלי ואנוהו', שנאמר: 'מפי עוללים ויונקים יסדת עוז'. היה רבי מאיר אומר: מנין שאפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה? שנאמר: 'במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל'" (סוטה ל ב).** [ה"תוספות" שם הוכיחו שאין כל מחלוקת בין רבי יוסי גלילי לרבי מאיר].

המהר"ל (גבורות ה' פרק מז) מזהיר שלא לפרש את הדברים כפשוטם. - **"אין אתה צריך לומר שהשירה הזאת של התינוק היא שירה בפה, כמו שמבינים בני אדם". תינוקות, יונקים ועוברים, אינם יודעים לדבר, לכן אין לייחס להם אמירת שירה בפה. אם כן, למה התכוונו חז"ל? המהר"ל מסביר שעיקר ענינה של שירת הים הוא ביטוי להכרת עם ישראל שה' הוא ה"עילה" ושבני ישראל הם ה"עלול", ודרכו של העלול להשתוקק להידבק בעילתו".**

פירוש: בקריעת ים סוף, הגיעו בני ישראל להכרה מלאה בשלטון האלוקי בעולם, "היו מאמינים שכל הנמצאים תחת רשות ה', לכן הוא יכול לפעול בהם כרצונו, מאחר שהכל תחת רשותו". בני ישראל חשו מקרוב את יד ההשגחה האלוקית המיוחדת עליהם, והגיעו להכרה שה' הוא העילה שלהם, כלומר: מקיים אותם ומנהיג אותם. לכן, באותה שעה, כלל ישראל השתוקקו לה', פנו אליו ודבקו בו. זו הייתה שעת התעלות נדירה. בדרך כלל, בחיי היומיום, נוטים רבים לשכוח את ה', אצל מעטים עוד יותר מקננת הרגשת תלות בה'. אבל בשעת קריעת ים סוף, התרומם עם ישראל **כולו** לדרגה עליונה של אמונה בה' עד שפרצה שירה פנימית המבטאת את הרגשת התלות בה'. שירה פורצת רק כאשר מגיעים להפנמה עמוקה בנפש.

חז"ל, בדרכם המיוחדת, ניסחו את הרעיון הזה על ידי הבאת דוגמה ומשל מעוללים ומתינוקות. לעוללים ויונקים יש הרגשת תלות טבעית בהוריהם. אבל באותה שעה שכל עם ישראל חווה את החוויה הגדולה של הרגשת תלות בה', הצטרפו התינוקות לשירה לה' מתוך הרגשה פנימית שה' הוא העילה ולא אימם! (שמי שמנהיג ומנהיג אותם הוא - ה' יתב') רבי מאיר מוסיף שגם העוברים אמרו שירה. המהר"ל, לשיטתו, מבאר שרבי מאיר מוסיף שעם ישראל מעצם בריאתם (= כבר במצב העוברי) משתוקקים אל ה', "כי יש להם מצד עצם הבריאה חיבור ודבקות אל ה'".

הפסוק ממנו למדו חז"ל על שירת העוברים הוא "במקהלות ברכו אלהים, ד' ממקור ישראל". מבאר הרב קוק שראשו של הפסוק - "במקהלות ברכו אלהים" - כבר רומז לרעיון של הקדושה הטבעית שבישראל. "במקהלות ברכו אלהים" מתאר מצב שבו כל ישראל שותפים יחד לברכת ה'. אך כיצד יצליחו להשתתף יחד כל מקהלות ישראל, הכוללות "בעלי מדע וריקי דעת,

ובמה איפוא ישתוו רגשותיהם להודות לד' אלהי ישראל?". כיצד ניתן להכליל את כולם יחד לברך את אלוקים, למרות השוני ביניהם?! התשובה היא "ממקור ישראל", כלומר "מצד הסגולה הפנימית". והסגולה הפנימית היא הקדושה המקורית שקיימת בישראל מרגע קיומם.

7

"שפת אמת" (פסח תרמה) אומר ש"יש לכל הדורות חלק בשירה זו [שירת הים שהיא שירת האמונה], כאשר רמזו חז"ל: 'אפילו עוברים אמרו שירה', כי כל הדורות היו כלולים אז כמו עובר בבטן אימו". העוברים מסמלים את הדורות הבאים, שטרם נולדו ביציאת מצרים. השירה איננה נחלתו של דור יוצאי מצרים בלבד אלא היא נקלטה בעם ישראל לדורותיו. מוסיף ה"שפת אמת": "הרמז 'במקהלות ברכו' - על ידי ההתאחדות יכולים לעורר תמיד את כוח השירה ההוא". כאשר עם ישראל מניח בצד את חילוקי הדעות ומתאחד, פורצת מחדש השירה - שירת האמונה. כל הפירושים עולים לדבר אחד: שירת העוברים מסמלת את הצד הסגולי של עם ישראל, המוטבע בעם ישראל לכל דורותיו. הסגולה הכלל-ישראלית פורצת מאליה **רק כאשר עם ישראל מתאחד יחד.**

**מתגעגע ומצפה לשובכם לישיבה
בראים ושלמים**

**באסרו חג - יום ראשון הקרוב
נלמד בו עד השעה 14.30**

**כדי להתחשב בחוגגים את המימונה
שרגא פרוכטר - ראש הישיבה**

שבת ישיבה - כיתות י'

שבת לכיתות י' תתקיים אי"ה בשבת
פרשת שמיני ברמות שפירא.

הנושא: חיים של שליחות.

**כמובן שננכחות השבת - חובה !!!
בע"ה אצטרף בשבת זו בשמחה.**

ערב יום הזיכרון, יום שלישי א' אייר, 29/4 - הורים ובנים.

בשעה 19.30 - תפילת ערבית בבית המדרש הגדול.

טקס ישיבתי - הורים, בנים, בוגרים, משפחות נופלים, בישיבה.

כיתות ז' - סמינריון בכפר עציון.

בימים ראשון - שני, כ"ט - ל' ניסן, 27-28/4.

הנושא - עשרת ימי תשובה.

ערב האקתון - הורים ובני כיתות י'

ביום שני ל' ניסן 28/4 בשעה 19.00.

הנושא - ממשבר למפנה.

האורח - פרופסור עדי וולפסון.

שמואל
ישיבה אלהיית